Heikki Koskenkylä
Valtiot. tri 17.2.2021

Eduskunta

Talousvaliokunta

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle Euroopan unionin omien varojen järjestelmän hyväksymisestä (EU, Euratom, 2020/2053). Vastauksia valiokunnan jäsenten kysymyksiin

1. Omien varojen tulevaisuuden näkymät

Komission listalla on lukuisia omien varojen eli budjetin tulopuolen uusia rahoitusmuotoja. Näitä ovat: Digivero, tämän kanssa voi tulla suuria ongelmia Yhdysvaltojen kanssa. Veron tulisi kohdistua myös amerikkalaisten suurten teknologiayhtiöiden myyntiin EU-alueella. Kyseessä ovat ns. FAANG-yhtiöt eli Facebook, Apple, Amazon, Netflix ja Google/Alphabet. Lisäksi myös Microsoft. Yhdysvaltojen hallinto tulee vastustamaan tällaista verotusta. EU-maissa ei ole vastaavanlaisia yrityksiä.

Hiilitullit, Kiina ja muutama muukin maa tulee jyrkästi vastustamaan näitä tulleja. Kiina on maailman suurin kivihiilen käyttäjä ja sen vientituotteissa on paljon hiilen käyttöä mukana. Kiina kuten USAkin uhkaavat varmasti vastatoimilla.

Transaktiovero, finanssimarkkinoiden transaktioveroa komissio on yrittänyt saada käyttöön jo aiemmin. Se voisi kohdistua erityisesti osakkeiden kaupankäyntiin. Useat EU-maat ovat vastustaneet tätä veroa. Se heikentäisi EU-alueen kilpailukykyä suhteessa Britannian ja Yhdysvaltojen pörsseihin nähden. Vaikeata on tätäkin saada läpi.

Yhteisövero, komissio on tätä ehdottanut jo vuosia ja se on nyt työn alla. Yhteisöverotuksen veropohjan harmonisointi olisi tärkeää. Tätä on yritetty tehdä jo lähes 20 vuotta, mutta huonolla menestyksellä. Komissio on ehdottanut, että osa yhteisöveron tuotoista tulisi EU:n käyttöön. Vastaavaa on jo käytössä ALV-verotuksen osalta. Jäsenmaiden ALV:n verotuotoista pieni osa, noin 0,30 prosenttia, tilitetään EU:n omiksi varoiksi, ns. ALV-vara. Tällä rahoitetaan noin 12 prosenttia EU:n vuotuisesta talousarviosta.

Yhteisöverotuksen tuottojen pienenkin osan tulouttaminen EU:lle on suuren luokan poliittinen kysymys. Tämä olisi selvä askel kohti fiskaalista unionia. Monet maat tulevat vastustamaan tätä.

Päästökaupan tulot, näitä tulee jo nyt EU:lle päästöoikeuksien huutokaupasta. Huutokauppatuloja voitaisiin saada lisää laajentamalla päästöoikeudet uusille sektoreille kuten liikenteeseen ja kiinteistösektorille. Tämä saattaisi olla realistinen vaihtoehto.

Kaiken kaikkiaan omien varojen kasvattamista on harkittava huolella suhteessa EU:n toiminnan laajennuksiin. Kyse on merkittävästä vallanjaon muutoksesta EU-tason ja jäsenmaiden välillä. Kuinka paljon talouspoliittista vallankäyttöä halutaan keskittää Brysseliin?

2. Maksun ja veron ero?

Maksu on myös veronluonteinen tapahtuma. Suomessa on ollut keskustelua siitä ovatko TEL-maksut veronluonteisia suorituksia. Tästä on ollut näkemyseroja. Ratkaisevaa on se, mihin maksu ja vero kohdistuvat. Jos maksu tai vero tulevat jäsenmaiden yritysten tai kansalaisten maksettavaksi, ei niiden välillä ole eroa.

3. Kuinka tulkitaan, että ehdotettu muutos olisi liittymissopimuksen mukainen?

Tämä kysymys on epäselvä. Miten liittyy no bail-out-sääntöön? Tarkoittaako kysymys elpymisrahaston perustamista? Jos tarkoittaa niin vastaus on lausunnossani talousvaliokunnalle 15.2.2021.

4. Miten rahoituksen elvytysominaisuudet näyttäytyvät suhdannevaihteluihin nähden?

Tätä on käsitelty lausunnossani. Pääosin elpymisvälineen avustusosuus jaetaan BKT per capita lukujen muodossa. Kyse on tulonsiirrosta korkeamman elintason jäsenmaista alemman tason maille, suurimmat avustukset suhteessa BKT:een menevät Itä-Euroopan jäsenmaille, Kroatia on suurin saaja. Suhdannevaihtelua ei oteta suoraan huomioon. Välillisesti se näkyy vuoden 2020 BKT-lukujen kautta. Mitä suurempi oli BKT:n lasku, sitä enemmän maa saa avustuksia.

5. Miksi Suomi ei pitänyt tarkoituksenmukaisena olla mukana nuukien maiden koalitiossa?

Suomi oli osin tässä koalitiossa mukana. Suomi osallistui joihinkin nuukaryhmän kokouksiin. Toisaalta Suomi on ollut vähän niin kuin yli lojaali EU:ta ja komissiota kohtaan. Moskovan tilalle on tullut Bryssel. Puuttuu rohkeutta olla enemmistön kantaa vastaan.

6. Miten paketti vaikuttaa yrityksiin, investointeihin ja kilpailukykyyn

Tämä on hyvin laaja kysymys. Hallituksen esityksessä on joitakin arvioita. Lausunnossani talousvaliokunnalle totean, että arviot ovat hyvin alustavia. Kukaan ei ole tehnyt huolellisia arvioita. Komissio arvioi, että EU-alueen BKT:n kasvu kiihtyy muutaman vuoden ajan selvästi. Investoinnit kasvavat selvästi ja niiden kautta EU-maiden tuotantopotentiaali.

Toisaalta myös varoituksen sanoja tullut monelta taholta kuten ETLAn, Juha Tervalan ja Matti Virénin. Saksassa IFO-instituutti arvioi, että avustukset voivat johtaa löysäilyyn. Rakenneuudistukset jäävät tekemättä, kun rahaa saadaan ilmaiseksi. On varsin yleistä, että kansalaiset vastustavat rakenneuudistuksia.

7. Onko riski, että nyt käyttöönotettava velkaantumisinstrumentti nähdään uutena velkaantumisvarana?

Näin ilmeisesti on. Elpymisvälineen laina 750 miljardia euroa johtaa lähes varmasti siihen, että operaatio uusitaan seuraavassa suuressa kriisissä. Ollaan menossa kohti velkaunionia.

8. Vaikuttaako pj:n vaihtumiset päätöksentekoprosessiin tai siihen kuinka eri jäsenvaltiot edistävät ehdotuksia?

Pj tarkoittanee pääministeriä. Italian uusi pääministeri on Mario Draghi ja Saksassa vaihtuu syyskuussa liittokansleri. Vaikeata on sanoa, miten henkilöiden vaihtuminen vaikuttaa. Markkinat näyttävät luottavan Draghiin. Toisaalta hänen hallitus tuskin on pitkäikäinen? Saksa on suuri kysymysmerkki, koska Merkel ollut liittokansleri peräti neljä vaalikautta eikä tiedetä vielä, kuka on CDU/CSU:n liittokansleriehdokas.

Mikäli kysyjä tarkoittaa Euroopan unionin puolivuosittain vaihtuvaa puheenjohtajuutta sillä tuskin on mitään oleellista vaikutusta prosessiin.

9. Millainen mahdollinen moraalikadon ongelma elpymispakettiin sisältyy? Miten moraalikadon voisi estää?

Moraalikadon vaara on suuri. Avustusten myötä heikkenee markkinakurin vaikutus. Euroalueella markkinakuri ei enää toimi, mikä on vaarallista pitkällä ajalla. EKP:n valtavat velkapapereiden ostot ovat painaneet valtioiden lainojen 10-vuotiset korot ennätysalhaalle. Italian korko nyt jo alle yhden prosentin ja elpymisväline painaa sitä lisää alaspäin. Lisäksi vakaus- ja kasvusopimus on hyllytetty. Markkinakuri ei pakota maita enää rakenneuudistuksiin vaan on alettu elää surutta velaksi. Tästä ei hyvää seuraa. Ei tätä moraalikatoa voi juuri estää. Avustukset olisi voitu laittaa ehdollisiksi kuten EVM:n luotot. Näin ei haluttu tehdä. Italia erityisesti oli jyrkästi ehdollisuutta vastaan.

10. Voiko Suomen elpymispaketin myötä tuleva vastuu heikentää Suomen omaa luottokelpoisuutta ja siten heikentää rahoitusehtoja?

Tuskin näin tapahtuu, vaikka Suomi on nettomaksaja elpymisrahastolle. Maksumme ovat noin 6,6 miljardia ja avustuksia saadaan noin 2,7 miljardia euroa. Nettomaksumme on siis noin 4 miljardia euroa. Se on suuri summa, mutta jakautuu 30 vuodelle (2028-2058). Eli noin 135 miljoonaa vuodessa. Toisaalta koron kehitystä ei tiedetä tulevaisuudessa. Korkotaso voi nousta tuntuvastikin. Suurin riski on, että elpymispaketti voi olla tehoton ja saattaa lykätä tulevaisuuteen tarpeellisia rakenneuudistuksia. Italia ja jokin muukin jäsenmaa voi ajautua velkasaneeraukseen 30 vuoden aikana. Silloin Suomen vastuut voisivat kasvaa suurestikin. Hallituksen esityksessä riskit saattavat olla aliarvioituja.